

**Barn som vittnen går
inte längre att tysta**

**”Ett allvarligt brott
när barn utsätts för
att bevittna våld”**

Nu kan barnen få en chans att berätta

Av: TT

**Brottsofferjouren om nya lagen
barnfridsbrott: ”Barnen har fått
en helt annan status”**

**Johansson (S) om
barnfridsbrotten: ”Tydlig
prioritering”**

Svensk politik

**Tusentals anmälningar när barnen
fick eget rättsligt skydd mot våld**

Barnfridsbrottet

Sandra Skoog & Anna Nelsson,
Barnafrid, Linköpings Universitet

Mikaela Magnusson, Psykologiska
institutionen, Göteborgs Universitet

3 år sedan barnfridsbrottet infördes
– vad har hänt?

Barnfridsbrottet – lag från 1 juli 2021

Den nya lagen syftade till att stärka det straffrättsliga skyddet för barn som bevittnar våld i nära relation

Brottsbalken 4 kap. 3 §

Straffbart att låta barn bevittna (se eller höra) vissa brott uppräknade i Brottsbalkens 3, 4, 6 och 12 kapitel – ingår även straffbara försök till brott

Gradindelning: Ringa, normalgrad, grovt, *kan även ingå i grov fridskränkning*

Krävs att barnet är närstående eller tidigare närstående till den misstänkte och grundbrottets målsägande – men krävs ingen inbördes relation mellan dessa personer

Barnfridsbrottet – lag från 1 juli 2021

Barnet får målsägandestatus och har rätt till juridiskt biträde

- Särskild företrädare/målsägandebiträde

Barnet har rätt till skadestånd

Viktig förutsättning: Grundbrott måste vara styrkt för straffansvar för barnfridsbrott

- Utredningarna ska bedrivas parallellt och bör prövas vid samma tillfälle
- Ska utredas skyndsamt enligt FUK 2 a §

Straffskala: Fängelse i högst två år. Grovt barnfridsbrott: Fängelse i lägst nio månader och högst fyra år. Ringa barnfridsbrott: Böter eller fängelse högst sex månader

Uppföljande enkät om barnfridsbrottet

- Syftet med enkäten var att kartlägga och analysera läget.
- Den 30 augusti 2023 skickades enkäten ut till barnahussamordnare
- Sista dag att svara var 22 september.
- 28 av 33 barnahus (85 %) besvarade enkäten.

Det finns flera skillnader vid barnfridsbrott jämfört med barn som blivit slagna eller utsatta för sexuellt våld....

AKTUALISERING AV ÄRENDET OCH SAMRÅDET

- En majoritet av barnahus (86 %) svarade att det finns eller till viss del finns skillnader, i hur ärenden som rör barnfridsbrott aktualiseras till barnahus jämfört med barn som blivit slagna eller utsatta för sexuellt våld.
 - ❑ Med andra ord svarade 14 % att det inte fanns skillnader – att jämföra med förra kartläggningen då 31 % svarade att det inte fanns skillnader
- En majoritet av barnahus (65 %) svarade att det finns eller till viss del finns skillnader, i hur ärenden som rör barnfridsbrott tas upp på samråd jämfört med barn som blivit slagna eller utsatta för sexuellt våld.

Aktualisering och samrådet - fritextsvaren

Barnahussamordnare har fått info från åklagare och polis att dessa brott ska hanteras av polisen initialt, och att man avvaktar med att kalla till samråd. Skälet till det är att polisen vill påbörja utredningen av grundbrottet innan barnfridsbrottet. Här möter vi en förvirring från socialtjänsten kring flödet och varför det är på det viset. Detta är även utmanande för oss samordnare.

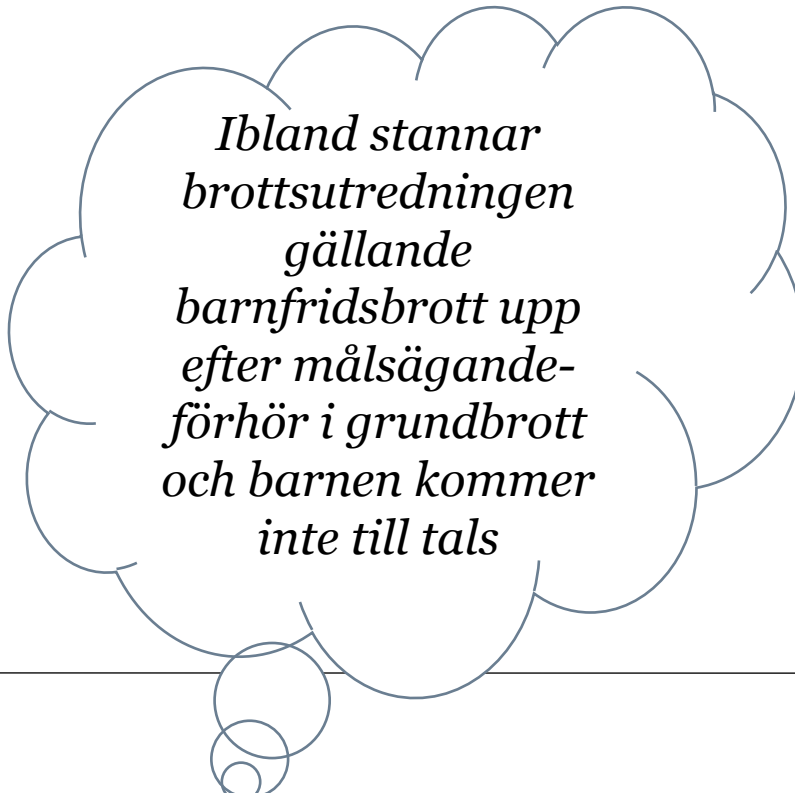
- ✓ Aktualiseras av polisen
- ✓ Utredds av annan åklagare/utredare
- ✓ Avvaktar med samråd utifrån hur grundbrottet bedöms
- ✓ Om ärendet kommer från polisen sker inget samråd
- ✓ Syskonärenden skiljer sig åt

BROTTSUTREDNING

- En majoritet (64 %) svarade att de ser skillnader i brottsutredningen i ärenden med barn som bevittnat våld, jämfört med barn som blivit slagna eller utsatta för sexuellt våld. En tredjedel vet ej eller vill inte svara. Motiveringen, från de som lämnat en sådan, har då varit att de saknar den insyn som krävs för att svara på frågan.

- Fritextsvaren

- ✓ Avvaktar grundbrottet – inte alltid barnet förhörs
- ✓ Koppling till grundbrottet
- ✓ Utredds av vuxenutredare – barnförhören remitteras till barnförhørsledare

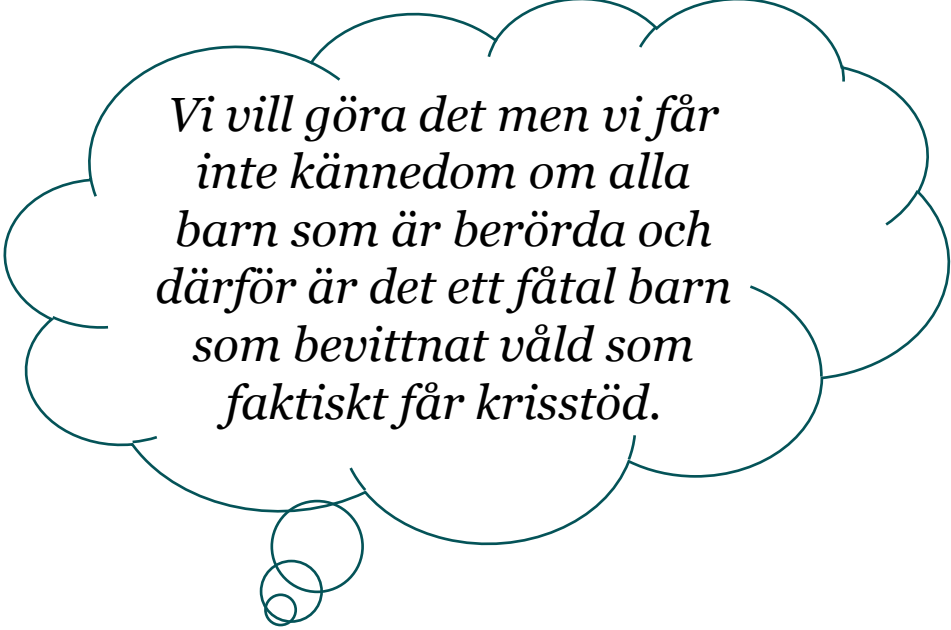

*Ibland stannar
brottsutredningen
gällande
barnfridsbrott upp
efter målsägande-
förhör i grundbrott
och barnen kommer
inte till tals*

KRISSTÖD

- Ungefär 6 av 10 barnahus ser skillnader, i alla fall till viss del, hur de erbjuder målgruppen krisstöd.

❑ I tidigare kartläggning var det 15 % som uppgav att de såg skillnader. Det innebär 7-8 färre barnahus.

*Vi vill göra det men vi får
inte kännedom om alla
barn som är berörda och
därför är det ett fåtal barn
som bevittnat våld som
faktiskt får krisstöd.*

Barnafrids rekommendationer hur barns rättigheter kan stärkas vid barnfridsbrottet

Barnafrids rekommendationer

- Säkerställ att barn som bevittnat våld får samma förutsättningar i brottsutredningen som andra barn som blivit utsatta för våld och övergrepp.
- Säkerställa nationell styrning så att alla barn i Sverige kan få ett likvärdigt stöd, oavsett våldsform eller hemort.
- Inför rutiner för att säkerställa att barnfridsbrottet och grundbrottet utreds rättssäkert.
- Öka polisens resurser inom brott mot barn.
- Tillförsäkra att polisens vuxenutredare har kunskap om barnahusens verksamhet.
- Genomför en kartläggning för att närmare undersöka hur socialtjänsten arbetar med målgruppen. Följ upp lagens tillämpning inom Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten.

Pågående forskning

Projekt finansierat av Brottsofferfonden

Samarbete mellan Göteborgs Universitet,
Karolinska Institutet, Linnéuniversitet och
Linköpings Universitet (Barnafrid)

Syftar till att studera den rättsliga
hanteringen av barnfridsbrott och hur
brottsutsatta barns rättigheter som
målsägande tillgodoses

Pågår fram till december 2024

Utmaningar?

- **Ärenden där grundbrottets målsägande inte vill medverka**
- Bevittnanderekvisitet och gränsdragningar när barn uppfattat delar av händelseförloppet

Få åtal där målsägande inte vill medverka

Få ärenden går vidare till åtal när grundbrottets målsägande inte vill medverka

I 5% av ett urval av ärenden från 2023 (totalt 100 barn) berättade den målsägande inledningsvis men tog senare tillbaka sin utsaga

7% i de första 100 domarna från 2021 (171 barn)

Hur uppdagades våldet?

I majoriteten av ärenden så hade våldet uppdagats genom larmsamtal i samband med akuta våldssituationer

Beskrevs i 80% av domarna som granskades från 2023 (100 barn)

- Någon ringer till 112: 68%
- Annan privatperson anmäler efteråt: 6%
- Grundbrottets målsägande anmäler efteråt: 3%
- Socialtjänst anmäler: 3%

Tingsrätt/hovrättsdom, mars 2024

En 12-årig flicka har sett sin pappa hota hennes mamma med kniv och säga att han ska döda henne

Mamman ville inte medverka vid huvudförhandlingen eller kommentera hennes uppgifter från ett tidigt polisförhör

Barnet vill först inte höras av polis men hon ändrade sig efter ett par dagar

Tingsrätt/hovrättsdom, mars 2024

”Tingsrätten anser att [barnets] uppgifter i barnförhöret ska bedömas med beaktande av hennes ålder och mognad samt i ljuset av att det kan vara mycket svårt för ett barn att berätta om konflikter mellan sina föräldrar.

Mot denna bakgrund är tingsrättens bedömning att [barnet] på ett trovärdigt sätt har berättat om vad som framstår som en självupplevd händelse.”

Tingsrätt/hovrättsdom, mars 2024

Hovrätten instämmer med tingsrättens bedömning

Skriver i deras domskäl att barnet detaljerat har berättat om händelsen och att det saknas anledning att tro att det funnits utrymme att misstolka det hon bevittnade

Pappan döms för olaga hot och barnfridsbrott till fängelse och ska betala skadestånd till barnet

Utmaningar?

- Ärenden där grundbrottets målsägande inte vill medverka
- **Bevittnanderekvisitet och gränsdragningar när barn uppfattat delar av händelseförloppet**

Bevittnanderekvisitet

”Uttrycket bevittna bör förstås så att barnet ska ha sett eller hört den brottsliga gärningen begås. Det är alltså inte tillräckligt att barnet enbart ser följderna av gärningen eller att barnet upplever att våldsamheter är på gång. För att barnet ska anses ha sett eller hört den brottsliga gärningen begås krävs att barnet på något sätt har uppfattat händelseförloppet genom att se eller höra de moment i gärningen som gör den straffbar, t.ex. att det förekommit våld eller högljudda och aggressiva hotfulla uttalanden. Däremot behöver barnet inte ha bevittnat hela händelseförloppet. Vad som ska krävas för att barnet ska anses ha sett eller hört brottet är alltså beroende av vilket grundbrott det har varit fråga om.”

- Prop 2020/21:170

Bevittnade

- Olika tolkningar om huruvida barnet behöver ha uppfattat det exakta momentet i gärningen som gör den straffbar (t.ex. ett knivhugg, struhtag eller slag)
- Ställs höga krav på äldre barn att kunna berätta och ha insikt i vad som händer
- Särskilda svårigheter när barn hör delar av ett händelseförlopp (t.ex. mamma skrika av smärta)

Bevittnade

Behövs tydligare vägledning om hur bevittnanderekvisitet ska tolkas

När brotten sker i barnets hem kan de ha mycket svårt att skydda sig från ljuden

Intervjuer med barn visar att upplevelsen av att höra våld kan vara minst lika allvarlig
– särskilt när allting tystnar
(t.ex. Överlien & Hydén, 2007)

Pågående forskning

Malin Joleby
Karolinska Institutet

Johanna Thulin
Linnéuniversitet

Intervjuer med barn och unga som medverkat i en förundersökning om barnfridsbrott

- Upplever barn att de fick möjlighet att komma till tals och bli lyssnade på?
- Hur upplever barn rättsprocessen?
- Vilken betydelse har rättsprocessen haft för deras liv?

Söker efter barn och familjer som vill delta och berätta om sina upplevelser

Tack för visat intresse!

Tips på fler webbresurser

Vanliga missförstånd om barnfridsbrottet, framtaget av Barnafrid:

<https://liu.se/nyhet/vanliga-missforstand-om-barnfridsbrottet>

Kartläggning av barnahusens arbete med barnfridsbrott:

<https://liu.se/forskning/barnafrid/barnfridsbrottet-enkat-barnahus>

Forskningsprojektets hemsida: <https://www.gu.se/forskning/barnfridsbrottet-barns-roster-och-den-rattsliga-hanteringen-av-arenden-dar-barn-bevitnat-brott-mellan-narstaende>

Digital utbildning om barnahus

Anna Nelsson, Barnafriad

2024-04-10

Syfte med utbildningen

- Grundläggande kunskap om barnahus
- Följa ett barns väg genom barnahus
- Lyfta hur olika professioner samverkar utifrån barns bästa

Målgrupp

Primär målgrupp

- Barnahussamordnare
- Yrkesverksamma som arbetar inom ett barnahus (polis, åklagare, socialsekreterare, BUP-personal, läkare, jurister)

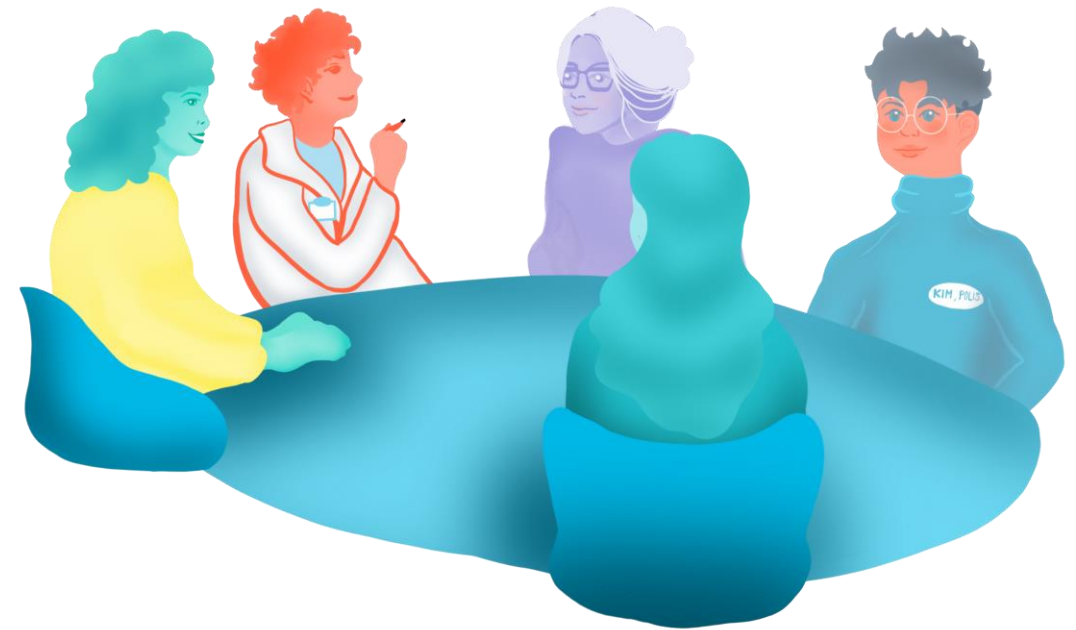
Sekundär målgrupp

- Personal i förskola och skola
- Andra yrkesverksamma som kommer i kontakt med barnahus

Användningsområden

- Gemensam utbildning för ett Barnahus och samverkansparter
- Introduktion för nya medarbetare som kommer i kontakt med barnahus, till exempel socialsekreterare, särskild företrädare, poliser med flera
- Använd utbildningen för att inhämta fakta

Läs

KAPITEL 2: UPPTÄCKA OCH ANMÅLA VÅLD MOT BARN

✓ 2.1 Hugo berättar

✓ **2.2 Brott mot barn**

Fysiskt våld - barnmisshandel

Andra former av misshandel och våld mot barn

✓ 2.3 Anmäl din oro till socialtjänsten

känslor är positiva, negativa eller ambivalenta så behöver barnet veta att alla känslor är tillåtna och accepterade.

Sexuella övergrepp på internet

Som en följd av den digitala utvecklingen har det blivit möjligt att genomföra sexuella övergrepp mot barn via internet. Den sexualbrottslagstiftning som Sverige har gäller för samtliga sexualbrott, oavsett om de sker digitalt eller ej.

Det finns en stor bredd av internetrelaterade sexualbrott. Vissa kan vara av ytterst allvarlig och kränkande karaktär exempelvis när barn under hot tvingas att penetrera sig själva med föremål, ibland under förnedrande tillmälen. Det finns också rättsfall där barn har förmått att genomföra sexuella handlingar på exempelvis småsyskon eller husdjur.

Åldern på de barn som utsätts för internetrelaterade sexualbrott varierar från yngre barn upp till övre tonåren, cirka 8–17 år, men vissa barn är så unga som 2 år. Under åren 2020–2021 var könsfördelningen för de som utsatts 11 procent killar och 89 procent tjejer.

Hur påverkas barn som utsätts för sexualbrott på nätet?

Efter decennier av forskning vet vi att sexuella övergrepp i barndomen är en riskfaktor för att utveckla en rad olika psykologiska problem. Forskningen kring just internetrelaterade sexualbrott är fortfarande i sin linda, men den sammantagna bilden är ändå att övergrepp där ett barn förmås att delta i en sexuell handling digitalt ska tas på största allvar. De symptom och potentiella konsekvenser som dessa barn kan drabbas av ligger väl i linje med vad forskning på sexuella övergrepp mot barn utanför nätet visar.

Tack till:

- Referensgrupp samordnare på barnahus
- Referensgrupp övriga professioner barnahus
- Till barnahus som bidragit med material
- Till forskare som deltagit
- Till yrkesverksamma som deltagit med text, material och för medverkan i filmer
- Till Utvecklingscentrum Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten, Socialstyrelsen, Myndigheten för delaktighet, Advokatsamfundet, Brottsoffermyndigheten, Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Lansera!

- Barnafriids kunskapsportal
- Pilotversion våren 2024

Journeys

Trygg och begriplig väg genom barnahus

Barnrättsdagarna 240410

Elisabet Kjellander, Rädda barnen

Linda Jonsson, Marie Cederschiöld högskola

Sofia Melén Moadi, Barnafrid

Funded by
the European Union

Barnkonventionens artikel 12

Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter utifrån barnets ålder och mognad.

- EU-projekt jan 2023 – dec 2024
- EU´s ”Strategi för brottsoffers rättigheter” genom att föreslå en säker och begriplig resa genom Barnahus för barn som är brottsoffer.
- Barn har rätt till information som är anpassad utifrån det specifika barnet
- Barn har rätt att vara delaktiga i sin rättsprocess

Funded by
the European Union

Samverkande parter

Funded by
the European Union

Målsättningar

- Barn upp till 18 år som har utsatts för brott
- Myndigheter, yrkesverksamma och civilsamhällesorganisationer som på olika sätt verkar kopplat till Barnahus
- Beslutsfattare, politiker och allmänheten
- Ta fram en arbetsmetod för att öka barns rätt till information och delaktighet som brottsoffer.
- Utveckla barnvänliga verktyg
 - app
 - barnloggför barnet, trygghetspersoner och omsorgstagare.
- Inrätta en funktion på barnahus "barnombud" med uppgift att barnet får information och görs delaktig.

En säker resa genom Barnahus-

Barns delaktighet och steg till förbättring på Europeiska barnahus

Linda Jonsson och Maria Eriksson

Funded by
the European Union

Barnombud på barnahus

En del i Journeys-projektet var att ta fram en arbetsmetod för att barn ska känner sig hörda, trygga och säkra att komma till barnahus.

- Kartlägga
- Designa
- Pilota

Funded by
the European Union

1. Kartlägga

Första delen av projektet fokuserade på erfarenheterna från barnahus och hur de arbetar med barns rätt att känna sig sedda, hörda och trygga.

Denna del av projektet skulle också inkludera möjligheten att ha ett särskilt barnombud på barnahus.

Funded by
the European Union

Syfte och forskningsfrågor

Syftet med kartläggningsstudien var att samla in erfarenheter från relevanta intressenter med anknytning till barnahus om arbete med barns delaktighet och barnets rätt att känna sig hörd, känna sig bekväm och trygg att delta på barnahus.

Forskningsfrågor var:

- Hur arbetar barnahus med barns delaktighet med särskilt fokus på barnets rätt att bli hörd, känna sig bekväm och trygg att delta?
- Vilka är utmaningarna i detta arbete?
- Vad skulle en lämplig arbetsmodell vara för att säkerställa barnets rätt att bli hörd, känna sig bekväm och trygg att delta på barnahus?
- Vilka är erfarenheter och reflektioner från att inkludera rollen eller funktionen för en barnkontakt på barnahus?

Funded by
the European Union

Genomförande

- Elva intervjuer gjordes med professionella som arbetade på barnahus (t.ex. samordnare) eller personer som varit med att bygga upp barnahusverksamheten
- Informanterna kom från Sverige, USA och Irland
- Informanterna var anonyma
- Intervjuerna spelades in och transkriberades
- Analyserades tematiskt efter frågeställningar

Resultat

Barns deltagande på barnahus

- Historia
- Säkerställa barns delaktighet på barnahus idag

“Child participation needs to be a given position at Barnahus, in the same way as other agencies listening in is part of the package, and that the child interview is done by educated interviewers and relevant evaluated psychological support by well trained therapists. This should be ensured for everybody!”

Funded by
the European Union

En gemensam arbetsmodell

Steps for structured work focusing on child participation within Barnahus

1. Identification
2. Reflection
3. Work group
 - professionals
 - children
4. Checklist and tools
5. Responsibilities
6. Follow up and evaluation

Slutsatser och rekommendationer

- Stora skillnader mellan barnahus - behöver en gemensam standard för arbetet
- Alla barnahus måste reflektera och agera kring barns delaktighet och att de får känna sig hörda, trygga och säkra att komma till barnahus
- Alla barnahus har olika förutsättningar men behöver en strategi för att arbeta med frågan
- Någon måste vara ansvarig för arbetet

Slutsatser och rekommendationer (forts.)

- Barnet behöver en kontakt med en person som de kan ha kontakt med
- Det kan vara ett särskilt barnombud eller någon annan som har denna funktion
- Barnahus på Irland har redan anställt ett barnombud - Helen Kelly
- Barnahus i Linköping (m.fl) i samarbete med Rädda Barnan Sverige testar att anställa en person utanför barnahus, ett externt barnombud - Elisabet Kjellander

Du som har varit på Barnahus har rätt till:

- Information om rättsprocessen
- Stöd och hjälp för ditt mående
- Delaktighet i beslut som rör dig
- Att känna dig trygg

Ring och/eller skriv med dina frågor

Tel:0708-393240

elisabet.kjellander@rb.se

Jag är ditt Barnombud
och jag
finns här för dig!

Rädda Barnen

Funded by
the European Union

När kan barn falla mellan stolarna?

Kritiska händelser för barnet:

- Inför barnförhöret, information på väg från förskola och skola
- Efter barnförhöret, information om vad som händer nu, träffa föräldrarna, i polisutredningen och vilka andra insatser som planeras eller finns möjliga – och hur barnet kan tycka till om det som planeras
- Efter åklagarens beslut om att väcka åtal eller lägga ned förundersökning – ges information direkt till barnet eller via vårdnadshavare – har barnet möjligheter att ställa frågor?
- När olika kontakter avslutas, vet barnen vem som tar vid eller vem barnet kan kontakta vid behov
- Barnet inte trivs med sin socialsekreterare, juridiska ombud eller behandlare

Information, stöd och hjälp, delaktighet

Vad kan barnombudets roll vara?

- Delta i vidareutveckling av rutiner för information till barn, särskilt i utmanande situationer som efter förhör och efter olika beslut
- Erbjuds krisstöd till alla barn och deras vårdnadshavare?
- Barnets rätt att bli sedd utifrån sina behov för att få rätt insats (tex screening potentiellt traumatiska händelser)
- Strategiskt arbete för barns delaktighet i samtliga processer
- Följa upp barnahuset vad gäller kvalitetskriterier
- Skriftligt material för att öka barns upplevelser av sammanhang kopplat till barnahusprocessen
- En väl utvecklad behandlingskedja
- Uppföljningsenkät för att fånga upp om barnet har fått det de behöver
- Stötta utveckling av införande av barnahuslogg

Pilot på Barnahus Linköping

- Information på hemsidan
- Arbetsgrupp och särskilda företrädare fått information
- Rutin för vem som ger information till barnet om att det finns ett barnombud. Vid "eftermötet" fördelas det oftast till särskild företrädare/socialtjänst
- Behandlare som träffar familjen i "Efter Barnförhöret" kan informera och dela ut barnombudets visitkort
- Barnahusteamet informerar vid det informationsmöte som barn och vårdnadshavare bjuds in till.
- Affisch och visitkort i de olika väntrummen på barnahus
- Diskussion kring barns delaktighet i barnahusprocessen utifrån Laura Lundy modellen: *utrymme, röst, inflytande och lyssnande*

Ett samtal

- Förälder till en 12-årig flicka som varit utsatt via nätet och polisen identifierat henne och en kompis i en omfattande förundersökning där en man sitter häktad
- Flickan ville inte tala med någon och mamma behövde råd
- Ett uppföljningssamtal
- Flickan har nu fått kontakt med Barnahus

Funded by
the European Union

Varför så få samtal?

Möjliga anledningar:

- Bra rutiner för information, stöd och behandling i verksamheten
- Krävs att barnet "vet vad hen ska fråga om" förmodligen kommer frågor och önskemål senare i processen när olika beslut fattats eller när uteblivet stöd inte funnits
- Inte på plats.
- Viktigt att en avslutande uppföljning görs för att fånga upp om barnet har fått det de behöver

Funded by
the European Union

Information tillgänglig på fler barnahus fr om mars-24

- Barnahus Söderslätt - litet
- Barnahus Malmö - storstad
- Barnahus Halland - nytt
- Barnahus Gävleborg - sydöstra Norrland
- Barnahus södra Kalmar län - sydost

Funded by
the European Union

Framåt i projektet

- 2. Designa och beskriva barnombudets roll
- 3. Utvärdera

Slutrapport under hösten 2024

Funded by
the European Union

Tack för att ni lyssnat!

Barns väg genom barnahus behöver vara trygg och begriplig!

Fokus på barns rätt till information och delaktighet genom hela processen på barnahus!

elisabet.kjellander@rb.se

linda.jonsson@mchs.se

sofia.melen.moadi@liu.se

Funded by
the European Union

**Funded by
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the Justice Program. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Funded by
the European Union